

Obdo Sancti Gregorii ad Velum Aureum, Rom. Sanctæ Lucie in Septa Solis. JACINCTUS Sanctæ Mariæ in Cosmidin, Obdo S. Nicolai in Carcere Tullii, ARDE. S. Theodorici, Bo. sanctorum Cosmæ et Damiani, C. S. Adriani, P. S. Eustachii, et Jo., diaconi cardinales, voluntate et spiritu in Domino congregati, salutem et gloriosam de inimicis victoriam.

« Quanto excellentiæ vestræ major a Deo collata est et attributa potestas, et quanto sublimiorem inter mortales dignitatis locum constat vos obtinere, tanto amplius imperialem convenit majestatem sacrosanctam Romanam Ecclesiam, specialem et unicum matrem vestram, in omnibus honorare, et ei semper, et præsertim necessitatis tempore, salubriter atque utiliter providere. Quid autem diebus istis in eadem Ecclesia Romana contigerit, et quam inauditum facinus ab his quos filios reputabat, aliquantibus diebus transactis fuerit perpetratum, dignum, imo dignissimum est nos imperiali celsitudinii nostris litteris aperire. Nuper siquidem cum dominus noster bonæ memoriæ Adrianus papa, Kalend. Septemb. apud Anagninam debitum naturæ solvisset, et de terris ad cælum, de imis migrasset, vocante Domino, ad superna, tres falsi fratres, Octavianus scilicet, et Joannes de Sancto Martino, et Guido Cremensis, qui a nobis quidem exierunt, sed non fuerunt de nobis, transfugerantes se in angelos lucis, cum sint Satanæ, » etc.

Et infra. « Ad hæc noverit sublimis gratia vestra, quod Otto palatinus comes, occasione de in-

trusione Octaviani suscepta, præfatum dominum nostrum, et nos omnes plurimum infestavit, et Ecclesiam Dei nisus est scindere, et multipliciter absque rationabili causa turbare. Campaniam siquidem, et Patrimonium beati Petri cum intruso et apostatico Octaviano violenter intravit, et terram ipsam studuit ei quibuscunque modis subjugare. Nos itaque et tota Ecclesia Dei nobiscum majestatem vestram suppliciter exoramus, ut tam violenta intrusione ita sicut est intellecta, et diligenter inspecta, qualiter vobis ad salutem animæ vestræ, et honorem imperii super tanto negotio sit procedendum, diligenter attendatis. Considerate et advertite qualiter circa sacrosanctam Romanam Ecclesiam, et circa unicum Sponsum ejus Dominum nostrum Jesum Christum, sine quo nec regnum potest aliquis obtinere terrenum, nec acquirere sempiternum, oporteat vos habere, et qualiter eam ab impugnatoribus et præsertim a schismaticis et hæreticis, ex imperiali officio dignitatis protegere debeatis modis omnibus ac utri. Nos si quidem vos sicut specialem defensorem et patronum Ecclesiæ Romanæ modis omnibus honorare intendimus, atque ad augmentum gloriæ vestræ, quibus modis possumus, cum Deo aspiramus. Rogamus autem, et instantius supplicamus, ut matrem vestram sanctam Romanam Ecclesiam diligatis et honoretis, et ad pacem et tranquillitatem ipsius, quibus modis imperialem convenit excellentiam, intendatis, et tantam præfati invasoris atque schismatici iniquitatem nullatenus foveatis. »

LITTERÆ ENCYCLICÆ

A cardinalibus qui ab Alexandri III partibus steterunt, de ejusdem pontificis electione ad universam Ecclesiam directæ.

(Aug. THEINERUS, *Disquisitiones criticæ*, Romæ 1836, 4°, pag. 211, ex codice Londinensi 9, B XII.)

GREGORIUS Dei gratia Sabinensis episcopus et in Urbe domini papæ vicarius, HUBALDUS Ostiensis, JULIUS Prænestinensis, BERNO Portuensis, WALTERUS Albanensis, episcopi; HUBERTUS tituli S. Crucis, ASTI t. S. Priscæ, JOANNES t. SS. Joannis et Pauli, HENRICUS t. SS. Nerei et Achillei, ILDEBRANDUS basilicæ XII Apostolorum, JOANNES t. S. Anastasiæ, BONUS S. Chrysogoni, ALBINUS t. S. Laurentii in Lucina, WILHELMUS t. S. Petri ad Vincula, presbyteri cardinales; Obdo S. Gregorii ad Velum Aureum, RODULFUS S. Lucie in Septo Solis, JACOBUS S. Mariæ in Cosmidin, Obdo S. Nicolai in Carcere Tulliano, ARDERICUS S. Theodori, BOSSO SS. Cosmæ et Damiani, CENCIVS S. Adriani, PETRUS S. Eustachii, RAYMONDUS S. Mariæ in Via Lata, JOANNES S. Mariæ in Porticu, MILO S. Mariæ in Aquino, diaconi cardinales, venerabiles fratribus archiepiscopis, episcopis, abbatibus et universis Ecclesiæ filiis, ad quos litteræ istæ pervenerint, spiritu consilii et fortitudinis abundare.

Mœrore simul et pudore confundimur et lacrymas vix possumus continere, quod antiquus ille coluber tortuosus, qui, sicut ait Job, absorbet fluvium et non miratur (*Job xl.*), quosdam de fratribus nostris ita turpiter, sicut jam audistis, absorbit, et habens fiducia quod Jordanis influerit in os ejus (*ibid.*), nos etiam juxta vocem Dominicam expetit ad cribrandum. Deo autem gratias agimus, qui promissionem suam, qua usque in finem sæculi se

dixit cum discipulis permansurum (*Matth. xxviii.*), in nobis nunc misericorditer adimplevit, et ita nos reddidit in unitatis ecclesiasticæ defensione constantes, ut non gladius, non angustia, non fames, non nuditas ab ea nos valeat separare (*Rom. viii.*), scientes utique quod tribulatio patientiam operatur, patientia vero opus perfectum (*Jac. i.*). Sane auditum credimus apud vos, et tam litteris domini nostri quam fama discurrente vulgatum, qualiter, Patre nostro Adriano viam universæ carnis ingresso, ut alia quæ præcesserant transeamus, in ecclesiam Beati Petri convenimus, et ibi diutius de pastoris substitutione tractantes, post denominationem plurimum personarum in hoc tandem omnes, exceptis Octaviano, Joanne S. Martini et Guidone Cremensi, Deo inspirante convenimus, ut, omissis denominationibus aliorum, dominum nostrum eligere, electum confirmare, confirmatum consecrare in virtute S. Spiritus deberemus. Nec videbatur idoneum ut pro dissensione prædictorum virorum, qui, non quæ Jesu Christi, sed quæ sua erant, abjecto pudore ac sacerdotali modestia postposita, requirebant, apostolica sedes, unde omnibus Ecclesiis in sua necessitate consulitur, sine rectore deberet diutius remanere. Unde facta et confirmata per omnes electione, priori diaconorum, cui hoc ex officio suo incumbit, injungitur, ut una cum fratre nostro Ildebrando, basilicæ duodecim Apostolorum presbytero cardinali, accessitum dominum nostrum

chlamyde pontificali operire festinet. His autem, juxta omnium voluntatem, capientibus dominum nostrum, et pontificali eum chlamyde induentibus, ipse vero sicut bonus discretusque conviva, qui ultimum in cœna locum occupat, invitantis patris-familias judicio provehendus, imponendo se honori subtrahere laborante, præfatus Octavianus occurrit, et conceptum sermonem tenere non volens, ex parte imperatoris inhibuit, ne fratrum petitionibus inclinaret assensum, et plures comminationes intentatas, nobis nihil tale timentibus et præsumptionem monstruosam mirantibus, de capite domini nostri et manibus prædictorum fratrum mantum arripuit, et secum asportare voluit. Quod dum nobilis quidam senatorum, qui præsens erat, aspiceret, de manibus illius excussit, et in prædictorum fratrum reddidit potestatem, quibus ad operiendum dominum nostrum una nobiscum instantibus, Octavianus mantum suum et clericum acclamavit, et illo occurrente vocanti, et mantum quod occulte portaverat extrahente, ipse extracto pileo, demisso capite, cum prædicti cardinales complices ejus in partem aliam discessissent, a clerico suo sibi fecit imponi, quod ambabus manibus ipse arripit, et collo misero circumvolvens, capitis dependente ad terram, sinitris autem dependentibus circa collum, dum quidam ex nobis in eum insurgerent, et tali chlamyde vellente exuere, ipse ambabus manibus circa collum et humerum adtingens, *Te Deum laudamus*, ut potuit, exclamavit. Unde concurrentibus his qui ad favorem ipsius in angulis latitabant, aperte sunt subito fores ecclesie, et cuncti consanguinei et amici ejus, extractis gladiis, non secus in ecclesiam irruerunt quam cum turba illa Judaica ad capiendum Dominum, Juda præcedente, concurrir, ad inscriptionem autem illius monstri aliorum, aliis fletum habentibus, accedens Guido Cremensis chlamydem super eum aptavit. Porro nos, sicut eramus exanimis a facie tribulantium, in munitionem Sancti Petri redivimus, et ibi cum multis lacrymis in omni obsecratione ac divini attestatione judicii, dominum nostrum ad nostræ traximus petitionis assensum. Octavianus autem, assistentibus ei continuo imperialibus nuntiis, et, ut verbis eorum utamur, vivam guerram nobis et his qui nobiscum erant interminantibus, pluri vis etiam senatoribus quos pecunia collata deceperat, ejus nequitiam fulcientibus, per consanguineos suos, per senatores pactione corruptos, per partem plebeculæ errore deceptam, diebus pluribus nos obsedit, et interim per litteras, quas paratas habebat, per legatos imperatoris, per Guidonem Cremensem, per fratres et amicos suos ad consecrationem suam cunctos nostræ provincie episcopos accessivit. Illi autem uno animo factum ejus abominantes, nec minis potuerunt ad hoc nec blanditiis emolli, sed omnes, excepto Ferentinis, qui scholastica ei fuerat societate devinctus et dimidii castri promissione deceptus, intrepidi responderunt: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus* (Act. v).

Tunc ipse videns omnes episcopos suam presentiam abhorrere, ut omitteret qualiter ob detentionem nostram per duos dies senatoribus constituerit ducentas libras, qualiter, etiam convocatis amicis parato convivio, defecerint ei ad consecrationem episcopi, et de omnibus quos prius familiares haberat, vix unum tunc ad suæ petitionis consensum potuerit inclinare, nocte profugit ab Urbe. Nos vero, conclamante populo, de custodia in qua eramus,educti, pulsantibus tintinnabulis, concurrentibus de tota Urbe viris ac mulieribus, et nobis unanimiter applaudentibus, cum copioso nobilium Romanorum, et militum peditumque conducto, de Urbe fuimus egressi, et Nympham sani per Dei gratiam devenimus. Ubi dominus noster, presentibus vicinis episcopis, abbatibus et clericis urbis, qui ad hoc cum omni desiderio concurrebant, juxta formam eccle-

A stasticam solemniter Deo gratias munus consecrationis accepit. Quo facto prædictos schismaticos ad sinum Ecclesie redire monuimus, octo dierum eis terminum præfigentes, infra quem, si redire forte contempserint, a corpore se scirent Ecclesie præcidendos. Illis autem in sua contumacia persistentibus, excommunicationis eos vinculo innodavimus, subjicientes postmodum eidem sententiæ Ymerum quondam Tusculanum episcopum, qui, cum sensisset primo nobiscum, in sectam eorum alienata mente concessit. Inter hæc autem, cum præfatus schismaticus, multis urbibus multisque oppidis circumvagatis, tertium episcopum ad consecrationem suam invenire non posset, duos episcopos, qui a sedibus suis expulsi, per Marchiam exsulabant, per suos nuntios convocavit, et ab eis quinto decimo die post consecrationem domini nostri maledictionem per benedictionem suscepit. Sane in his omnibus Otto Palatinus comes et alii imperatoris nuntii ei non deerant, sed quoscunque poterant proceres, milites et rusticos ad servitium ejus minis precibusque trahebant, et quia non multo post imperatoris litteras, ut nodis omnibus ei assisterent, receperunt, tanto amplius de die in diem, manum suam in Romanam cœperunt Ecclesiam aggravare, quanto magis id placere domino suo certius cognoverunt. Deo vero Ecclesiam suam misericorditer protegente, sagittæ parmidonum [parricidarum] factæ sunt plagæ eorum, et licet et episcopos a sedibus suis ejecerint, licet omnibus ad nos venientibus laqueos insidiasque tetenderint, licet per diversas partes orbis mendacia exquisita transmiserint, defecerunt tamen, Deo gratias, scrutantes scrutationes, et veritatem occultare minime potuerunt, eadem veritate per suum organum asserente, quod facilius est favillas ore comprimere, quam luculenti operis secretum tenere. Unde intuens imperator, quod incassum laborem suum expendere, sub obumbratione judicii suum cepit animum occultare, et ut more aucupis dulci sibi ad consensum suum aliquos posset attrahere, convocationem episcoporum de quinque regnis, et expectationem et executionem sententiæ simulavit.

Misit igitur ad dominum nostrum duos episcopos, scripsit ei una nobiscum tanquam cancellariis, cum jam pridem Octavianus sicut pontifici Romano scripsisset, et præcepit nobis ut sententiam super causa Ecclesie recepturi, ad presentiam ipsius accedere deberemus. Quid faceremus ad hoc? hinc captanda tanti principis gratia nos videbatur urgere, hinc violata libertas Ecclesie, ac metuendum exemplum omnibus Ecclesiis retraherat. Eligimus tamen incidere in manus hominis quam Dei viventis, et responsum nostrum ita duximus temperandum, ut nec libertas læderetur Ecclesie, nec ipse per culpam nostram in suo remaneret errore. Dictum est etiam, et verum fuit, quod quidquid dissensionis per Octavianum emergerat, de ipsius habuerat favore progressum. Unde cum ad presentiam ejus de fratribus nostris destinare vellemus qui super facto ita eum instruerent, ut per ignorantiam facti in sinistram partem declinare non posset, et tunc, si forte penes eum aut Ecclesiam Dei de facto nostro ulla dubitatio remaneret, quod tamen enucleato facto impossibile videbatur, libenter Romam, juxta canonicam normam, de diversis partibus orbis personas ecclesiasticas vocaremus, ad eorum consilium, si circa factum nostrum corrigendum aliquid videretur, pro impio animo correcturi. Noluerunt, qui missi fuerant, responsum nostrum accipere, sed, sicut edocui venerant, municipia et obsides petierunt, per quæ de servanda sententia recursus fieret imperatori, et cum nos ad hoc præcipitare non posset, recedentes a nobis nulla reverentia domino nostro exhibita, præfati schismatici presentiam adierunt, et prosternentes se ad pedes ipsius, imperiales ei litteras obtulerunt,

in quibus eum Romanum pontificem nominabant, A et in præcipationem suæ sententiæ favorem suum et auxilium promittebant. Nos autem, licet tam manifeste jam præcipitasset ipse sententiam, ne tamen alicujus videremur arrogantia arguendi, tres de fratribus nostris per diversa maris terræque pericula Januam misimus, ut ad imperatorem, si securitatem habere possent, euntes coram eo et omnibus qui adessent, causam aperirent Ecclesiæ, atque ad viam rectam cum Dei adjutorio revocarent. Dum vero securitatem habere non possent, excutientes pulverem de pedibus suis, non invento filo pacis, ad partes alias migraverunt, et, ne prorsus abessent, qui veritatem ei et causæ meritum aperirent, et ne post tempus iniquitati ejus excusationis locus aliquis remaneret, adfuit Papiæ, et obsistere voluit præcipitiæ ejus venerabilis frater Wilhelmus Sancti Petri ad Vincula presbyter cardinalis. Ille autem in modum aspidis surdæ et obturantis aures suas (*Psal. LVII*) noluit intelligere, B ut bene ageret (*Psal. xxxv*), sed, ut ait propheta, cor suum posuit ut adamantem, ne audiret legem et verba quæ misit ei Deus a Spiritu sancto (*Zach. VII*). Quocirca, congregatis in sanctuarium Dei aliquantibus, ad exemplum Nabuchodonosor regis de statuæ deauratæ cœpit erectione tractare. Ubi cum episcopi de ore ipsorum schismaticorum electionis ordinem audivissent, electionem domini nostri submissa voce canonicam judicantes, et maledicta in illos plurime congerentes, unus post unum inventis occasionibus de ecclesia exire cœperunt. Quod imperator aspiciens, claudi jussit portas ecclesiæ, atque paucos, qui remanserant, nec plures, ut dicitis, Italicos quam sex aut septem, extrema discrimina eis et Ecclesiarum suarum destructiones intentans, ad inclinandum statuæ quam erexerat, cohortavit. Dominus itaque noster iniquitatem ipsius imperatoris, qui tam tyrannice sacrosanciam Romanam Ecclesiam conculcare molitus est, non videns diutius esse ferendam, de communi consilio nostro et aliorum plurimum eum cum abominationis idolo, quod erexit, in Coena Domini excommunicationis vinculo innodavit, et a corpore Christi, quod est Ecclesia, multis suis meritis exigentibus reddidit alienum. Hac de domini nostri electione, de intentione prædicti schismatici, de violentia et fraude imperatoris sub quadam brevitate tractatus transcurrimus, et, ne lædium legentibus faceremus, de pecunia, quam idem schismaticis senatoribus erogavit, qualiter postmodum a substitutis senatoribus

est oblata, et conclamantibus omnibus et blasphemantibus, pecunia Simoniaca publice in capitolium deportata, et qualiter de communi voce populi muri urbis exinde reperiantur, et de multis aliis quæ idem schismaticus abominanda commisit, supersedimus enarrare, quoniam quæ velut in foro rerum venalium gesta sunt, nobis etiam reticentibus non poterunt vos latere. In his autem et ambitionem illius et malam superbiam cognoscetes, nec in detestatione illorum nec in obedientia domini nostri et veneratione tepidi existetis, nisi forte, si aliquis ad rescindendam tunicam Domini (quod non credimus), statuerit laborandum.

De cætero itaque, fratres in Christo charissimi, videntes dominum nostrum quasi turrem Libani respicientem contra Damascum, et habentes prophetam verum, qui supremum locum in convivio non usurpat, sed, Domino cum ad educendum populum de Ægypto dirigente, humilitate Mosaica respondit, dicens: *Non sum eloquens ab heri et nudius tertius, et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris linguæ factus sum (Exod. IV)*, una nobiscum in conservatione paternarum traditionum et defensione unitatis ecclesiasticæ permanete, et cum communem causam agentibus irremobiliter adhærete, nullum in humilitate nostra defectum penitus metuentes; ubi Dominum nostrum Christum, et voluntatum arbitrum, et largitorem gratiæ et rigatorem plantationis suæ, videtis, cum ipsemet dicat: *Omnis qui credit in me, non confundetur (Rom. IX)*; et alibi: *Qui confidit in homine, cito corrumpet; qui sperat in Domino, sublevaritur (Prov. XXIX)*. Profecto si dominum nostrum de hac vita (quod avertat Dominus!) vocari contigerit, nos incontinenti alium ad apostolatus erigeimus officium, non judicantes Ecclesiam immutatam, si de copia membrorum ipsius quatuor putridos dentes, qui exierunt a nobis, sed non erant de nobis (*I Joan. II*), superbiæ ventus excussit. Si vero alter duorum in secta illa deficeret, omnis quassatio incontinenti cessaret. Quocirca de illius ariditate certissimi, eam spem de domino nostro incunctanter habete, quam sacra Scriptura de talibus monet haberi, dicens: *Beatus homo qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus (Jer. XVII)*. Et erit tanquam lignum quod transplantatur secus aquas (*Psal. I*), quod ad humorem mittit radices suas, et non imbebit, cum venerit æstus. De illo autem id tenete quod a Domino dicitur: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur (Math. XV)*.

NOTITIA DIPLOMATICA

In epistolas et privilegia Alexandri III Romani pontificis.

(Phil. JAFFÉ, *Regesta Rom. pont.*, p. 677.)

In Alexandri III bullis plerumque comparent Florentini Incarnationis anni, nonnunquam vulgares. Indictiones solent Cæsareæ inesse, quanquam Pontificiæ quoque leguntur aliquoties.

Sententia addita hæc est: VIAS TUAS, DOMINE, DEMONSTRA MIHI.

Testes subscripserunt:

Ep. Albauensis.	Galerius.	a 15 Oct.	1159 ad	6 Aug.	1177
	Henricus.	a 4 Mai.	1179 ad	8 Dec.	1179
Ostiensis	Hubaldus.	a 15 Oct.	1159 ad	13 Mai.	1181
Portuensis et S. Rufinæ	Bernardus.	a 15 Oct.	1159 ad	22 Jun.	1176
	Guilielmus.	a 31 Dec.	1176 ad	5 Oct.	1177
	Theodinus.	a 4 Mai.	1179 ad	15 Mai.	1181
Prænestinus	Julius.	a 26 Febr.	1161 ad	30 Sept.	1161
	Manfredus.	a 29 Dec.	1176 ad	5 Oct.	1177
	Bernerodus.	a 4 Mai.	1179 ad	11 Jul.	1180
	Paulus	a 13 Jan.	1181 ad	22 Jul.	1181